

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM

Állam- és Jogtudományi Kar

DOKTORI ISKOLA

dr. Rónay Zoltán

**EGYÉNI ÉS TESTÜLETI FELELŐSSÉG
A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK VEZETÉSÉBEN**

PhD értekezés

TÉZISEK

témavezető: Prof. Dr. Hajdú József

Szeged, 2017.

UNIVERSITY OF SZEGED

Faculty of Law and Political Sciences

Graduate School

dr. Zoltán Rónay

**INDIVIDUAL AND CORPORATE LIABILITY WITHIN THE
GOVERNANCE OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS**

PhD THESIS

Supervisor: Prof. Dr. József Hajdú

Szeged, 2017.

Tartalomjegyzék – Contents

Tartalomjegyzék – Contents.....	4
I. A témaválasztás indoka és aktualitása	5
II. A kutatás módszertana.....	7
III. Az értekezés szerkezete.....	11
IV. Hipotézisek.....	13
V. Záró gondolatok	17
VI. The reasons and relevance of the topic	20
VII. Research Method	22
VIII. Structure of the Study.....	26
IX. Hypotheses	28
X. Closing Remarks	32
XI. A kutatás tárgyában megjelent szerzői publikációk (Candidate’s publications Related to the Thesis)	35

I. A témaválasztás indoka és aktualitása

A hazai felsőoktatás hosszabb ideje komoly nehézségekkel küzd, amelyekre a kormányzat több, általában sikertelen megoldással próbálkozott, a szervezeti környezetet folyamatos mozgásban, a jogszabályi közeget állandó változásban tartva. Ezen megoldások – 2012-13-ig – sajátossága volt, hogy a jogalkotó mindig az autonómia keretei között járt el, még akkor is, ha olykor-olykor e kereteket megpróbálta feszegetni. Az Alaptörvény IV. módosítása és az annak nyomán többször is módosított, a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény azonban új fejezetet nyitott, radikálisan zsugorítva – a gazdálkodás területén lényegében felszámolva – az állami felsőoktatási intézményi autonómiát. A hatályos törvény keretei között olyan jogintézményekkel (kancellár, konzisztórium) kiegészülve működnek az állami felsőoktatási intézmények, amelyek ebben a formában nem vagy csak jelentősen más társadalmi-politikai-nemzetközi környezetben fordultak elő a hazai szabályozásban. Ezen megoldások indokát a kormányzat abban látta, hogy a kutatás és oktatás szabadságát biztosító akadémiai autonómia csak a közpénzekkel való professzionális gazdálkodás és szervezeti menedzsment keretei között érvényesülhet, ennek hiánya pedig – okulva megelőző közel negyedszázados, az egyetemi autonómia kiterjesztő értelmezéséből eredő negatív tapasztalatokból – súlyos anomáliákhoz, kevésbé hatékony működéshez vezet, amelyekkel szemben a kancellárok mint professzionális menedzserek révén tudják a megfelelő intézkedéseket megtenni.¹ Más kérdés, hogy a kancellárokból vetett hit hamar megingott, és alig egy év elteltével megszületett a legjelentősebb kancellári hatáskört, az egyetértési jogot részben átvevő konzisztórium is, bár ennek tényleges szakmai okairól a törvényt módosítás szűkszavúságának köszönhetően már nem tudhatunk annyit, mint a kancellári jogintézmény bevezetéséről.²

A kormányzat tehát a korábbi – bár akkor sem tisztán – akadémiai típusú, de mindenképpen a tudós rektor egyszemélyi vezetésén alapuló rendszerrel szemben elvesztette a bizalmat, azonban a megoldást meg sem próbálta a felelősség oldaláról megközelíteni, ehelyett az intézményi autonómia területét zsugorítva kívánta kezelni a felsőoktatás vezetésével kapcsolatos problémákat. A kutatás ezért elválaszthatatlan volt az autonómia kérdéskörétől, de hangsúlyozottan nem annak megválaszolására irányult, nem ez volt a szándéka. Az autonómia

¹ T/311. számú törvényjavaslat egyes oktatási tárgyú törvények módosításáról, 26. o. (<http://www.parlament.hu/irom40/00311/00311.pdf>).

² T/4767. számú törvényjavaslat egyes, a felsőoktatás szabályozására vonatkozó törvények módosításáról, 64–65. o. (<http://www.parlament.hu/irom40/04767/04767.pdf>)

e kutatásban az a viszonyítási pont, amelyből kiindulva vizsgálhatjuk a mindenkori kormányzat tárgykörben tett intézkedéseit. Az vitathatatlan, hogy a jogalkotó a felelősséggel összefüggésben felmerülő kérdéseket általában jogosan tette fel, de az is kétségtelen, hogy soha nem jó választ adott, mert azt többnyire a beavatkozás lehetősége és mértéke oldaláról kívánta megközelíteni. Ennek egyik – külső – oka az a nyilvánvaló lehetőség, amelyet az alapvető jogok újraszabályozását biztosító önálló alkotmányozó többség kínált. A másik – belső – eredő azonban a felsőoktatási intézmények szervezeti sajátosságai és speciálisan szerepkultúras jellegük.³ A felsőoktatás különös szervezeti jellemzői ugyanis befolyásolják a munkavégzési, foglalkoztatási és felelősségi szabályok terjedelmét, a szabályozási mélységet, ezekre pedig jelentősen kihatnak a szerepkultúras szervezeti jellegből adódó olyan típusjegyek, mint például a résztvevők érdekeltségei. Ebben a kettős determinációban tartottam szükségesnek megvizsgálni, hogy miben áll a felsőoktatási intézményeket vezető személyek és testületek felelőssége a jog által nem szabályozott, normák által nem lefedett területeken, illetve hol és milyen formában jelenik meg a felelősséget megalapozó, esetenként a számonkérést is lehetővé tevő, valamint a jogkövetkezményeket is rögzítő szabályozás. Mindezzel céltom annak feltárása és altámasztása volt, hogy kellően tisztázott és szabályozott felelősségi viszonyok között sokkal hatékonyabban működő és működtethető felsőoktatás alakítható ki, mint a jelenlegi, jelentősen korlátozott autonómiával terhelt, viszont lényegében a vezetői felelősség kizárására, áthárítására, eliminálására épülő rendszerben.

Kutatómunkám során azzal is szembesülnöm kellett, hogy a felsőoktatási jog – amelynek a magyar jogtudomány csak legújabbkori történetében olyan művelői voltak, mint Madarász Tibor vagy Ficzer Lajos – méltatlanul elhanyagolt, és bár egyes részterületein (leginkább alapjogágakkal határos területeken) azonosítható néhány jelentős kutatómunka, az átfogó felsőoktatási jogi kutatás jelenleg gazdátlan. Értekezésem nem titkolt másik célja volt tehát felkelteni az érdeklődést e jogterület iránt, és megalapozni azokat a kutatásokat, amelyek nem csupán tudományos értékük, de gyakorlati hasznosságuk miatt is fájóan hiányoznak.

³ SZÜDI JÁNOS (szerk.): *Az oktatás nagy kézikönyve*. Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2006. 907. o. A szerepkultúras szervezet fogalma *Charles B. Handy* nevéhez köthető, aki szerint az ilyen szervezetekben a szerep vagy a munkaköri leírás, azaz a poszt a meghatározó, kevésbé lényeges maga az adott pozícióban lévő személy, a beosztásból eredő hatalom a meghatározó. Az ilyen szervezetek sikeresek állandó környezetben, de a változásokhoz nem tudnak gyorsan alkalmazkodni, sőt gyakran még annak szükségességét sem érzékelik. Ugyanakkor a benne dolgozók számára biztonságot kínál az előre tervezhető karrierút révén, amelyen lassan, de kiszámíthatóan haladhat felfelé. (CHARLES B. HANDY: *Szervezetek irányítása a változó világban*. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 1986. 75–77. o.) Eltérés a Szüdi János által megfogalmazottakhoz képest, hogy *Handy* szerint ebben a modellben a szabályozás a legrészletesebb, nem az egyén, hanem a testület, a szerepek a fontosak. Közös vonás is látható, hiszen korábban az egyetemi tanács, jelenleg a szenátus szerepe tekintetében megfigyelhetőek ezek a jellemvonások.

Több mint két évtizede foglalkozom a felsőoktatással, nemcsak az autonómia, de a mindennapi működés és működtetés jogi és igazgatási kereteire is kiterjedően. Ezen időszak alatt nem csupán a magyarországi felsőoktatás változott sokszor és sokat, hanem a nemzetközi környezet is jelentős átalakuláson ment keresztül. Az állandóan módosuló politikai és jogszabályi keretek között komoly kihívást jelentett és jelent a jogalkalmazás. Mindezeknek köszönhetően számos tapasztalatot sikerült felhalmozni, és még több kérdést kellett megválaszolni. Ezek között jónéhány akadt, amelyhez a napi rutin nem bizonyult elegendőnek, a helyes válasz megtalálása tudományos kutatómunkát igényelt. Mindemellett – ahogy az tudományos vizsgálatok esetében oly gyakori – a fellelt megoldások újabb és újabb kérdéseket indukáltak. Végző soron – s ez egyszermind tudományos kutatómunkám személyes indíttatása is – ezek összessége és szintetizálásuk iránti igény vezetett el doktori értekezésemhez.

II. A kutatás módszertana

Kutatásom során mindenképp elöllel azzal kellett számolni, hogy a felsőoktatási jogi téma diszciplináris környezete rendkívül összetett. A felsőoktatási jog természetéből – tudniillik keresztülfekvő jogágról van szó – több jogterület együttes vizsgálata következik – különösen a felelősség témakörében. Magát a felsőoktatási jog természetét részletekbe menően nem volt indokolt vizsgálni, hiszen annak elméleti vonatkozásait számosan kimunkálták. Ehelyütt összefoglalóan itt is csak annyit szükséges megemlíteni, hogy a jogág fogalmából⁴ kiindulva azt látjuk, hogy míg az egy jogágba tartozó jogi normák jogdogmatikailag is, módszerükben is hasonlóak, egynemű jogi csoportok jogviszonyait rendezik, a szabályozott magatartás azonos vagy hasonló jellegéből kiindulva, azonos szabályozási technikával, minőségileg is elkülönülve más jogi normacsoportoktól, a felsőoktatási jog esetében olyan jogi normák összekapcsolódó és elválasztható összességével találkozunk, amely esetén jogterületről beszélhetünk, amelyek részben egy jogágon belül is, részben pedig jogágak között alakult ki. Ez utóbbi jellegzetesség következtében a felsőoktatási jogot mint kvázi vagy „keresztülfekvő” jogágot azonosíthatjuk.⁵ Tekintettel arra, hogy egy adott normacsoport szabályozási tárgyának csupán egyetlen viszonyrendszerre vagy viszonyrendszerekre, esetleg egy viszonyrendszert szabályozó csoportból specifikálódva, vagy több viszonyrendszert szabályozó csoport határán való

⁴ SZILÁGYI PÉTER: *Jogi alaptan*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2011. 365. o.

⁵ VISEGRÁDY ANTAL: *Jog- és állambölcselet*. Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 2003. 111.o., SZILÁGYI PÉTER i.m. 365–377. o.

elhelyezkedésére alapítva az alapjogágtól elhatárolt ún. másodlagos jogágak⁶ köréhez jutunk, ezen jellemzőket a felsőoktatási jog sajátosságaival egybevetve megállapíthatjuk, hogy esetében is a klasszikus jogágak egyes szeleteit egységes rendszerré formáló másodlagos jogágról van szó,⁷ amelyben fellelhetők a vegyes szakjogág és a keresztülfekvő jogág jellemvonásai is. A felsőoktatás joga alkotmányos szabályozásból fakad és közigazgatási normák keretei között funkcionál, ezért alapvető közjogi gyökerei tagadhatatlanok. Azonban annak jellegzetességei mellett magán viseli a munkajog és a pénzügyi jog sajátos, máshol nem érvénysülő jegyeit is, és bizonyos elemeiben – részben ezen előző kettő másodlagos jogaként, részben önállóan is – számos klasszikus magánjogi jellemzővel is találkozhatunk. Ebből adódóan a közjog mellett a felsőoktatási joghoz szorosan kapcsolódó magánjogot is a kutatás tárgyává kellett tennem. A munkajog a felsőoktatási törvényi szabályozásban is mögöttes normaként jelenik meg, de a felelősségi alakzat természete a polgári törvénykönyv kártérítési szabályait is vizsgálандóvá teszi. Így a kutatás nem egy adott jogterületre, hanem a vizsgált jogintézményt átfogóan szabályozó jogterületek összességére terjedt ki. Ezt azért is szükséges hangsúlyozni, mert már a kutatás kiindulópontjánál dönteni kellett, hogy az egy, a további kutatásokat megalapozó átfogó jellegű horizontális irányú lesz, vagy egy választott jogág, vagy még szűkebben, annak egyes jogintézményeire vonatkozó szabályozás részleteibe mélyre hatoló vertikális vizsgálatként folytatandó. Egy, a horizontális alapozáson nyugvó, valamennyi felkínált lehetőség szerinti vertikális vizsgálatot igénylő – tehát mindkét irányba lefolytatott – kutatás szintézise jelentősen meghaladta volna egy doktori értekezés kereteit. Ezért – a korábbiakban már említett, évtizedek óta érintetlen – felsőoktatási jogi kutatások időközben letett fonalát újra felvéve, a további kutatások megalapozását, későbbi kutatási irányokat is kijelölő megoldás valósult meg, megteremtve az egyes jogágakon belüli további mélyreható vizsgálatok alapját is.

A kutatásom során a normaelemzés eredményeit a szakirodalom, elsősorban a hazai szerzők műveinek megállapításaival vettem össze, elvégezve ezek összehasonlítását is. E vonatkozásban szembesülni kellett azzal, hogy a jelenkori felsőoktatási jogirodalom igencsak szűkös: a felsőoktatás sajátos munkajogi vonatkozásaival átfogóan csak *Nádas György*, a Debreceni Egyetem docense foglalkozik. A felsőoktatás és a felsőoktatási autonómia közjogi

⁶ VISEGRÁDY ANTAL i.m. 112. o., SZABÓ MIKLÓS: *Jogi alapfogalmak*. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2012. 43–44. o.

⁷ KOCSIS MIKLÓS: *A felsőoktatási autonómia közjogi keretei Magyarországon*. Topbalaton Kft. Budapest, 2011. 29. o.

vonatkozásairól *Kocsis Miklós* jelentetett meg öt éve monográfiát, illetve publikált tanulmányokat. *Nagy Marianna*, az ELTE professzora a felsőoktatási autonómiával, annak és általában a felsőoktatás közigazgatási vonatkozásaival foglalkozik, míg újabban a Széchenyi Egyetem fiatal oktatója, *G. Karácsony Gergely* a fenntartói tevékenységre fókuszál, illetve az utóbbi időben a PTE doktorandusza, *Bárány V. Fanni* jelentkezik több munkával. E fontos és nélkülözhetetlen publikációk azonban a felsőoktatási jog egy-egy szűkebb szeletét érintik, gyakran más jogágak, jogterületek határán felmerülő kérdésekre keresik a választ. Átfogó felsőoktatási jogi munka a közelmúltban nem született, ezért a jogirodalom köréből gyakran volt szükséges részben évtizedekkel korábbi, részben csak bizonyos jegyeiben hasonlóságot mutató témákat tárgyaló művekhez fordulni, amennyiben analógiát kínáltak.

A vezetői felelősség széles körű vizsgálata során nem célszerű a jogtudomány területén megállni, hiszen a felsőoktatás önmagában is más diszciplínák, elsősorban a közgazdaságtudomány, vezetéstudomány, kisebb részben a neveléstudomány, illetve a sokszor azok közös területén elhelyezkedő felsőoktatás-menedzsment kutatásának homlokterében áll. A felelősség témakörénél a szociálpszichológiai kiindulás (mint a felelősség, illetve a felelősséget kiváltó emberi magatartás eredőjének kutatásával foglalkozó tudományterület), azaz a felelősségattribúció vizsgálati körbe emelése mellőzhetetlen volt. Ahhoz pedig, hogy a vezetői felelősség teljes spektrumát feltárjuk, a filozófia és etika eredményeire támaszkodva szükséges az etikai felelősség bemutatása is. Ráadásul a pszichológiai, etikai és jogi felelősség egymáshoz való viszonya – utóbbi kettő esetében a felsőoktatásban hangsúlyosan – olyannyira szoros, hogy sajátosságait, így a jogi felelősség sajátosságait is csak ezen összefüggések ismeretében van mód teljes körben megismerni – különösen azért, mert a felsőoktatásban a vezetői felelősség jogi normában rögzített és számonkérhető terepuma igen szűk. Mindezekből következett a kutatás interdiszciplináris jellege.

A jogi szakirodalom részben szűkös mivolta, az interdiszciplináris elméletek nemzetközi beágyazottsága (különösen a metajurisztikus területeken), valamint a nemzetközi gyakorlatok ismerete egyaránt szükségessé tették a nemzetközi kitekintést. Ez azonban azért sem volt mellőzhető, mert mind a tudomány, mind a felsőoktatás művelői és maga a jogalkotó is rendszeresen hivatkoznak a nemzetközi gyakorlatra, ezek mellett a sikeres felsőoktatási rendszerek megoldásainak ismerete is nélkülözhetetlen. Ezen túlmenően a nemzetközi jogirodalom megállapításai az analógia alkalmazásához is kellő muníciót adnak. Ily módon a kutatásban elengedhetetlen volt a nemzetközi jogösszehasonlítás módszertanának

alkalmazása. Ezzel kapcsolatban fontos hangsúlyozni, hogy ez semmiképpen sem célja volt az értekezésnek, hanem kizárólag eszköze annak, hogy a hasonlóságok és eltérések feltárhatóak, a sikeres megoldások és a már kipróbált, de zsákutcának bizonyult elképzelések bemutathatóak legyenek, egyfajta tükröt is mutatva a hazai szabályozásnak, illetve felvázolva az előttünk álló lehetőségeket. A jogiösszehasonlítás eszközjellegéből adódóan – tekintettel az értekezés elsődleges célkitűzésére és terjedelmi korlátaira is – szükséges volt a vizsgálódás körébe vont nemzeti jogrendszerek számát behatárolni. Minthogy a magyar jogrendszerhez a német áll a legközelebb, jogfejlődésünkben a legtöbb kapcsolódási pont vele mutatható ki, továbbá tekintettel arra, hogy a hazai felsőoktatási-vezetési megoldások kidolgozása – így a kancellária jogintézményének bevezetése – kapcsán is gyakorta hangzott el hivatkozás a német mintára, a legnagyobb részben a német szerzők műveire támaszkodtam. A mind a magyar, mind a német szabályozási rokonság okán esetenként osztrák példákat is alapul vettem. A nemzetközi vizsgálatban a másik fő hivatkozási pontot az angolszász (elsősorban az észak-amerikai és a brit) felsőoktatás szabályozása és az e tárgyban keletkezett jogirodalom jelentette, részben azért, mert azt szintén gyakorta említik példaként, részben azért, mert a világ legsikeresebb intézményei e körből kerülnek ki. Végül többször fordultam a finn példához, minthogy a finn felsőoktatás dinamikus fejlődése igencsak figyelemre méltó, ráadásul Finnországban szinte a hazával egy időben volt a felsőoktatási intézmények vezetésének szabályozásával összefüggő reform, ezért érdemes volt összevetni, hogy a két – lényegében ellentétes irányú – megoldás közül melyik milyen irányba befolyásolta az adott nemzeti felsőoktatás fejlődését.

Végezetül szükséges említenem, hogy kutatásom során gyakran alkalmaztam a jogtörténeti megközelítést. Ennek egyik oka a hazai jogi szakirodalom már említett szűkossége, amely azt is jelenti, hogy átfogó felsőoktatási jogi művek utoljára közel három évtizede láttak napvilágot, ugyanakkor olyan részterületeket is találunk (a hallgatói fegyelmi felelősség körében), ahol az utolsó érdemi jogirodalmi mű nyolcvan évvel ezelőtt jelent meg. Emellett a jogtörténet megállapításaira támaszkodó történeti megközelítés alkalmazását indokolta az a hitvallás, amit a neves jogtörténész, Illés József megfogalmazott: „A jogtörténet elméleti célja a jogfejlődés törvényeinek megállapítása, gyakorlati haszna pedig abban áll, hogy a jogalkotásnak, a törvényhozásnak tudományos, biztos alapot segít teremteni.”⁸

⁸ ILLÉS JÓZSEF: *Bevezetés a magyar jog történetébe. A források története. (Függelékül válogatott forráshelyek gyűjteménye)*. Rényi Károly Könyvkiadó-vállalata Budapest, 1910. 6. o.

III. Az értekezés szerkezete

Az értekezés hat részből áll, a rövidebb bevezető és összegző fejezetek négy nagy érdemi részt fognak össze. A négy érdemi részt minden esetben következtetésekkel zárom, amelyekben összefoglalom az adott részben ismertetett kutatási eredményeket, és bemutatom, hogy azok mennyiben és miként igazolták hipotéziseimet.

A bevezetésben vázoltam a kutatás célját, irányait, ismertettem annak módszertanát. Ugyancsak e fejezetben állítottam fel hipotéziseimet.

Az Alapvetések című fejezetben két irányból alapoztam meg az értekezést. Egyrészt tisztáztam azokat a fogalmi kereteket, amelyek alkalmazásával a kutatást lefolytattam. Ennek során megkíséreltem meghatározni egyrészt a felsőoktatási intézmény fogalmát, másrészt a vezetés, felelősség, vezetői felelősség fogalmait, valamint a felsőoktatási intézmények egyszemélyi vezetői és vezető testületeit ismertettem. A felsőoktatási intézménnyel kapcsolatban vázoltam azokat az elméleteket, amelyek segítségével – egzakt jogszabályi definíció hiányában – megkísérelhető a fogalomalkotás, illetve arra magam is javaslatot tettem. A vezetés fogalmával összefüggésben ismertettem ugyancsak a szakirodalmi meghatározásokat, és bemutattam az irányítástól való elhatárolás irányait. A felelősség kapcsán felvázoltam általában és a jogi felelősség tekintetében is azokat az elméleteket, amelyek a felelősségvizsgálathoz nélkülözhetetlenek. E fejezetben a felelősség mélyreható elemzésére azonban nem került sor, hiszen azt egyenként a későbbi fejezetekben a felsőoktatási intézmények vezetőivel kapcsolatban felmerülő egyes felelősségtípusok vizsgálatakor végeztem el. A felsőoktatási intézmények egyszemélyi vezetői és vezető testületei tekintetében a jogszabály egyértelmű definíciót ad, ezért annak bemutatása mellett újszerű fogalomalkotás nem volt indokolt.

Ugyanebben a fejezetben szükségesnek tartottam a kutatás normatív környezetét is bemutatni. E fejezet megalkotásakor álláspontom az volt, hogy – noha a napi működést meghatározó törvényi és rendeleti szabályozás részletesebb vizsgálata az egyes tematikus fejezetek keretében megtörténik, szükséges egy átfogó képet adni arról, hogy a felsőoktatási intézmények vezetőinek mint egyúttal a jogszabályok betartásáért és betartatásáért felelős alkalmazottaknak milyen normatív közegben kell e felelősséget viselniük. Ezen túlmenően szükséges volt megvilágítani, hogy bár a közösségi jog határozottan távolságtartó a kutatás tárgya kapcsán,

mégis vannak olyan közvetett hatások, amelyek érintik az intézményvezetői felelősséget. Az alaptörvényi keretek átfogó ismertetése tette lehetővé, hogy egyrészt bemutassam az alkotmány és alaptörvény tárgybeli szabályozási hasonlóságait és eltéréseit, valamint az általuk kialakított alapjogi környezetet, amelyben az autonómia kérdésköre a felelősségre kihatóan felmerül. Egyúttal ez adott módot az ideáltipikus autonómiaértelmezés kidolgozására. Összességében e rész célja volt az is, hogy megvilágítsa, a jelenlegi normatív környezet minősége lényegében a felelősségmegállapítás egyik akadálya.

A vezetői felelősség természetéről szóló részben a felelősség metajurisztikus kereteiből kiindulva ismertettem a felelősségattribúció (szociál)pszichológiai megállapításait egészen az etikus vezetés szociálpszichológiai-vezetéstudományi elméletéig. Ehhez szorosan kapcsolódva a vezetők általános és a felsőoktatásban speciális etikai felelősségét, valamint az etikai kódexek szerepét, illetve az etikai és jogi felelősség elhatárolási lehetőségeit vázoltam. Az egyetemi, főiskolai vezetők jogi felelősséget nem elérő felelőssége, amely talán vezetői tevékenységük legnagyobb része, az általam az intézményvezetésben megjelenő szakmai felelősségként azonosított kör. A szakmai felelősség történeti alakulásának bemutatását követően a szakmai felelősség tartalmát ismertettem, ehhez kapcsolódva pedig feltártam a rektori és kancellári szakmai felelősség kereteit és a két hatáskör elhatárolási nehézségeit, majd részletesen elemeztem az alaptevékenységnek megfelelő működésért fennálló rektori, illetve a működtetésért fennálló kancellári felelősséget. Kitértem továbbá a munkáltatói jogkör gyakorlásával összefüggő felelősségre is.

Ugyancsak e rész keretében mutattam be a jogi (kártérítési) felelősség a felsőoktatási intézmények vezetésében felállított hármastörvényi alapját: a munkajogi szabályozáson alapuló kártérítési felelősséget, illetve ehhez kapcsolódva a Polgári Törvénykönyv irányából keletkező kártérítési felelősséget.

A jogi felelősség megjelenési formái című rész ismerteti a felsőoktatási és a mögöttes munkajogi szabályozásban megjelenő vezetői felelősséget, e körben az elemzéshez tükröként az intézményi autonómia alakulását választva. Emellett bemutatásra került a vezetői felelősség sajátos jogi alapja, a fegyelmi felelősség, amellyel – bár azt látszólagosan a hazai jogi szabályozás (legalábbis a munkaviszonyban, közalkalmazotti jogviszonyban állók vonatkozásában) negligálja – azért is szükséges foglalkozni, mert alkalmazásának lehetősége adott, sőt fokozatosságot kínáló jellege okán indokolt is, továbbá a hallgatók esetében ex lege

fennáll. Ezért külön foglalkozom e rész keretében a vezetői felelősség sajátos aspektusával, a hallgatói önkormányzat vezetőinek felelősségével is.

Külön részben tárgyalom a felsőoktatási intézmény vezető testületeivel összefüggésben felmerülő felelősségi kérdéseket. A felsőoktatási intézményi testületek történeti áttekintését követően ismertetem a testületek szerepét a felsőoktatási intézmények működésében, majd bemutatom a testületekkel kapcsolatos felelősségre irányuló vizsgálatom eredményét, végül a testületi döntés és az egyszemélyi vezetők felelősségének viszonyát.

Az utolsó, Összegzés című fejezet a kutatás eredményét összefoglalóan értékeli, áttekinti a hipotéziseket és azok bizonyítását, a megoldási javaslatokat és felvázolja a jövőbeli lehetőségeket.

IV. Hipotézisek

A kutatómunka eredményeként a következő hat hipotézist, illetve egy hetedik összegző hipotézist állítottam fel.

Első hipotézisem szerint – amit az egyes fogalmak és jogintézmények vizsgálatával és az irányadó nemzetközi kitekintéssel feldolgozott szakirodalom bemutatásával egyértelműen bizonyítani tudtam – a hatályos jogszabályok alapján nehézségbe ütközik a felelősség megállapítása, részben azért, mert a jogalkotó lényegében mellőzte az ezt megalapozó rendelkezések alapos kimunkálását, részben pedig azért, mert azok a hatáskört és kötelezettséget előíró normák, amelyek alapján a felelősség számonkérhető lenne, számos esetben alkalmatlanok annak megalapozására.⁹ Ugyanis nincs a felsőoktatási intézmények vezetésére vonatkozó, illetve azzal összefüggő egységes fogalomkészlet, s ez lényegében kizárja az egységes értelmezés lehetőségét. Ezt tovább terheli a felelősséget megalapozó

⁹ Természetesen nem csupán a hazai felsőoktatási jogalkalmazónak kell hibás jogszabályokkal vagy joghézaggal szembesülnie. A felsőoktatási szabályozás összetettségét és az alakításával szembeni szakmai követelmények kiemelt mivoltát támasztja alá az a körülmény is, hogy a magasabb szinten álló német jogalkotás sem mindig birkózik meg e kihívásokkal. Lásd pl. a hallgatói helyek cseréjének szabályozásával kapcsolatos anomáliákat. (WOLFGANG KIEFER: *Anspruch auf Genehmigung eines Studienplatztauschs gegen die Hochschulen*. Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht, 2010. évi 6. sz. 351–354., különösen 352. o.) A német felsőoktatási jogalkotás problémáihoz további érdekes adalék: JOSEF FRANZ LINDNER: *Experimentelle Rechtsetzung durch Rechtsverordnung. Am Beispiel des Hochschulrechts*. Die Öffentliche Verwaltung, 2007. évi 23. sz. 1003–1009. o., DANIEL KRAUSNICK: *Aus dem Rahmen gefallen: Die Hochschulgesetzgebung des Bundes vor dem Aus?* Die Öffentliche Verwaltung, 2005. évi 21. sz. 902–908. o.

kodifikáció alacsony színvonala. Az egyébként is számos jogos kritika tárgyát képező hazai jogalkotáson belül a felsőoktatási normákra különösen igaz azok átgondolatlansága, a pillanatnyi politikai ötletekhez igazítása, amelyek eredményeképpen önmagukkal és más jogszabályokkal ellentmondó, homályos, gyakran pedig joghézagokkal terhelt normatív közegben szükséges az intézményeket vezetni.

Második hipotézisem szerint a hazai – elsősorban állami – felsőoktatási intézmények működésében nem vagy nem elég erőteljesen jelennek meg az ún. etikus (vagy szolgáló, illetőleg ötödik szintű) vezetővel szembeni követelmények, a szociálpszichológia és a vezetéstudomány által kínált eszközök, annak ellenére – és ez hipotézisem másik eleme –, hogy azokkal a vezető képes lehet a közvetlen kormányzati beavatkozás és a jogalkotás közvetett káros hatásait valamilyen méretékben ellensúlyozni. Ennek alátámasztásához áttekintettem a felelősség széles fogalmi spektrumát a felelősségattribúció (szociál)pszichológiai elméletéből kiindulva a vezetéstudomány megállapításainak, az etika követelményeinek figyelembevételével tovább haladva, egészen az általános jogi felelősségi elvekig. Mindeközben részletesen vizsgáltam a rektor és – az állami felsőoktatási intézmények működésében előidézett drasztikus változás okán – a kancellár szakmai felelősségét érintő kérdéseket is. Az e körben végzett kutatásom eredményei alátámasztották hipotézisemet. Ebből kiindulva azt is megállapítottam, hogy a rektorok egyéni és közös feladata a vezetővel szembeni etikai követelmények intézményi szintű megfogalmazása, és emellett – a szabályozási környezet megváltozásának egyidejű kezdeményezésével – egy egységes, az etikai követelményeken túlmutató szakmai felelősségi rendszer, számonkérési konstrukció, sémák kidolgozása, bizonyítva – elsősorban az állami intézmények fenntartói felé –, hogy a felelős intézményvezetés nem csupán üres kifejezés, de tartalommal bír. A saját kezdeményezésre kidolgozott felelősségkonstrukció alkalmas lehet arra, hogy bizonyítsa: az akadémiai szféra tisztában van azzal az általános megállapítással, miszerint az autonómia nem öncélú, s felelősséggel jár,¹⁰ és az intézmények tudnak felelősen élni az autonómiával. Az autonómia szélesítése jogos elvárás, de ahhoz elengedhetetlen a felelősség tisztázása is. Annál is inkább, mert miközben a munkajogi (azaz a magánjogi) viszonyoktól jellegében távolabb álló működést megvalósító felsőoktatási intézmények körében az alkalmazandó munkajogi szabályok révén a jogi felelősség objektív mivolta megerősödött, az ágazati szabályozásból hiányzik, vagy legalábbis nem egyértelműen tisztázott a munkavállalói és kártérítési felelősség szakmai és

¹⁰ SZÜDI JÁNOS i.m. 425. o.

számos esetben jogi alapja. Ezáltal nehezebb a felelősséget megállapítani, azokban az esetekben pedig, amikor károkozásra nem kerül sor, a felelősségmegállapítás kifejezetten ellehetetlenül. Éppen ezért a jogszabályi környezet ezen irányú felülvizsgálata nem csupán az intézmények érdeke.

Harmadik hipotézisem felállításakor abból indultam ki, hogy az elmúlt két évtizedben tervezett és megvalósult, az intézményvezetésre vonatkozó normákat érintő jogszabályváltozások azt mutatják, hogy ugyan a jogalkotó érzekelte az intézményi felelősség manifestálódásának, a felelősségre vonás érdemi lehetőségének hiányát, azonban rossz megoldást választott. Az intézmények működésébe megkísérelt, illetve megvalósított folyamatos beavatkozásával és ezzel egyidejűleg, illetve ezáltal az intézményi autonómia egyre erőteljesebb zsugorításával kívánta a helyzetet orvosolni, azonban a felkínált eszközök részben természetük, részben a kodifikációs megvalósításuk okán alkalmatlanok voltak, ezzel pedig a felsőoktatás (intézmények és állam egyaránt) egy negatív spirálba került.

Negyedik hipotézisem szerint a hallgatói önkormányzatnak az autonóm felsőoktatási intézményben elfoglalt helye, hatásköre és tisztségviselőinek pozicionálása, valamint a hallgatói jogviszony közjogi jellege alapján e személyek vezetőnek minősülnek, ami megalapozza, hogy az intézményi vezetői felelősség vizsgálata e személyi körre is kiterjesztésre kerüljön. Ebből adódóan pedig lehetséges és szükséges is az intézmény vezetésében közreműködő hallgatók (hallgatói önkormányzati tisztségviselők) felelősségének e minőségük alapján történő vizsgálata. Ehelyütt fontosnak tartom megjegyezni, hogy az ezen állításom alapját részben képező hallgatói önkormányzati hatáskörök részletes vizsgálatát – részben az értekezés tárgyától való nagyobb távolságból, részben terjedelmi korlátokból fakadóan – mellőztem. Ugyanakkor szükséges utalni arra, hogy önmagában e hatáskörök egy részének indokoltsága – azaz hogy mennyiben megalapozott és milyen módon célravezető, hogy a hallgatói önkormányzat minden személyi kérdésben, valamennyi intézményszerkezeti döntésben vagy akár a költségvetés teljes körében jelentős súlyú és arányú döntéshozatali jogosultsággal bír, miközben a legtöbb döntés következménye időben túlmutat nem csupán mandátumuk, de hallgatói jogviszonyuk időtartamán is – további vizsgálatok tárgyát képezheti.¹¹

¹¹ *Barakonyi Károly* ismerteti, hogy az amerikai egyetemek szövetsége az ezredfordulót évtizedekkel megelőzően rámutatott arra, hogy noha a hallgatók nem bírhatnak a többi egyetemi polgárral (oktatók, menedzsment) azonos erősségű pozíciót, részben tapasztalatlanságuk (tapasztalataik csupán az oktatásból nyert formális és informális

A kutatásom során bemutattam, hogy hallgatói önkormányzati tisztségviselők felelőssége önálló formában nem, csupán hallgatói jogviszonyuk keretében jelenik meg, amely megoldás miatt esetükben problematikus a vezetői mulasztások szankcionálása. A kutatás során bizonyítottam egyrészt, hogy e felelősséget a hallgatói jogviszony közjogi természete alapozza meg, másrészt, hogy a felelős hallgató önkormányzati tisztségviselői eljáráshoz szükséges, de nem elégséges feltétel a hallgatói jogviszony pontos, törvényi szinten megjelenő meghatározása. További feltétel pedig, hogy a hatályos szabályozás helyett összetettebb és egyértelműbb rendelkezéseket fogalmazzon meg a jogalkotó, mind a hallgatói önkormányzati tisztség tudatos és felelős ellátását biztosító, azzal összefüggő kötelezettségek, mind az általános, mind pedig a specifikus fegyelmi keretszabályok tekintetében.

Ötödik hipotézisem szerint a testületi felelősség mint olyan közvetlenül egyáltalán nem, közvetve pedig csak elviekben jelenik meg, hiányzik a testületi tagok egyéni felelősségének kimunkálása, a testületek működése nem igazodik a döntéshozatali dinamikához. A kutatás bizonyította, hogy a testületi hatáskörök – még akkor is, ha a szenátus esetében fokozatos gyengülés mutatható ki – alapvetően határozzák meg egy felsőoktatási intézmény működését, anélkül hogy e döntések meghozatalának tényleges következményei visszahatnának az abban közreműködő testületre vagy annak tagjaira.

Ehhez kapcsolódott *hatodik hipotézisem*, amely arra vonatkozott, hogy a hatályos törvényi konstrukcióban lényegében nem tudnak a felelősségi szabályok érvényesülni, a szűkre szabott rektori hatáskör és a konzisztóriummal korlátozott kancellári hatáskör e két vezetőt gyakorlatilag mentesíti az érdemi felelősség alól, a testületi konstrukció a kancellár és konzisztórium esetében biztosítja, a rektor és a szenátus esetében részben ugyancsak biztosítja, részben bekódolja az intézményi működésbe a felelősségáthárítást.

Hetedik, összegző hipotézisem szerint a felsőoktatás problémája több dologban gyökerezik: a leggyakoribb érv a forráshiány, amelyet az állam vagy vitat, vagy pedig a felelőtlen gazdálkodással magyaráz; a másik az autonómiaértelmezés problematikája, amely szorosan

jellegű motivációt alapoznak meg), részben vezetői képességeik csekély mértéke miatt, de leginkább azért, mert „mire a stratégiai döntések megvalósulnak, már nem tagjai az akadémiai közösségnek, következményeiért felelősséget eleve nem vállalhatnak.” (BARAKONYI KÁROLY: *Egyetemi kormányzás. Merre tart Európa?* Közgazdasági Szemle, LI. évf., 2004. június 596–597. o.)

összefügg az előzővel, továbbá álláspontom szerint lényeges – és eleddig kevésbé vizsgált – harmadik eredő a felelősségi szabályok kimunkáltságának hiánya. A fentieket összegezve és azokból kiindulva elengedhetetlennek – és ha nem is az egyetlen, de fontos feltételnek – tartom a felelősségi szabályok újragondolását: mind az egyszemélyi vezetés (rektor és akadémiai vezetők, kancellár és beosztott vezetői, hallgatói önkormányzati vezetők), mind a testületek – elsősorban a szenátus és a konzisztórium – tagjaira lebontott felelősséget rögzítő szabályok kidolgozását.

V. Záró gondolatok

Noha ismert az a nézet, amely az autonómiának a címzettek (ti. felsőoktatás intézményei, alanyai) általi félreértésére és félreértettségére (tetézve az alkotmánybírósági határozatokkal) vezeti vissza az autonómia megszűnéséhez vezető válságot,¹² álláspontom szerint ez csak az egyik – kétségtelenül jelentős – ok, azonban az állami, kormányzati felelősséget nem lehet e körben figyelmen kívül hagyni. Ugyanis a mindenkori kormányzati inkompetencia, a hosszú távú politikai célok társadalmi igények elé helyezése mellett a jelenlegi kormányzat az alkotmányozó ereje birtokában annak ellenére az autonómiacsökkentés és állami beavatkozás növelésének eszközét választotta, hogy a modern felsőoktatás-irányításban az állam háttérbe vonul, az állami irányítást az állami felügyelet váltja fel minél nagyobb szabadságot biztosítva az intézményeknek; egy távvezérelt rendszert vizionálva.¹³ Ebben az állam a végeredményt, és nem a bemenetet vagy a folyamatot helyezi fókuszba.¹⁴ Ennek egyik kézzelfogható mintája a közismerten sikeres finn felsőoktatás, amelynek modelljében meghatározó elem az alkotmányban az egyetemek számára a korábbinál nagyobb szabadságot biztosító, a miniszter beavatkozási lehetőségeit csökkentő konstrukció.¹⁵ Ebben az autonómia és a felelősség összekapcsolódik és egyenes arányban áll: a 2010-es reform során az intézmények visszakapták a gazdálkodási autonómiájukat, sőt az bizonyos tekintetben szélesedett is, ez azonban együtt

¹² KOCSIS MIKLÓS i.m. 157–158. o.

¹³ JAN DE GROOF – JURAJ ŠVEC – GUY NEAVE: *Democracy and governance in higher education*, Kluwer Law International, The Hague, London, Boston, 1998. 61. o.

¹⁴ KECZER GABRIELLA: *Variációk egy témára – az állami kontroll eszközei a felsőoktatásban*, in: KOVÁTS GERGELY (szerk.): *A kancellári rendszer bevezetése a magyar felsőoktatásban. Tapasztalatok és várakozások*. Budapest Corvinus Egyetem, Nemzetközi Felsőoktatási Kutatások Központja, Budapest, 2016. 59. o.

¹⁵ JAAKO HUSA: *The Constitution of Finland. A Contextual Analysis*. HART Publishing, Oxford and Portland, Oregon, 2011. 190–191. o.

járt az egyetemi testületek tagjai gazdálkodási felelősségének a gazdasági társaságok vezető testületei tagjaiéhoz hasonlóvá tételével.¹⁶

Az intézményvezetés eszközei tekintetében nem szabad meglepednünk a németországi példáról sem. A német jogirodalomban az elmúlt másfél-két évtizedben a kancellári jogintézménnyel és általában az intézményvezetési megoldásokkal kapcsolatban megfogalmazott vélemények erőteljesen árnyalják az azzal kapcsolatban egyes véleményformálók által leegyszerűsítetten idealizált képet. Ott a tudomány és oktatás széles alkotmányos szabadsága érvényesül, amelynek sértetlenségére a német jogalkotás, jogalkalmazás és jogtudomány igen szigorúan ügyel. A német alkotmányban sarkalatos pont, hogy a felsőoktatási intézmények a közjogi keretek között kialakított szervezetük révén óvják szabadságukat, és nem az államszervezet, de különösen nem a kormány részeként működnek.¹⁷

A korszerű felsőoktatási rendszerekben a hatékony intézményi működés biztosítását nem az autonómia csökkentésében és az állam fokozódó beavatkozásában látják, hanem az autonómiával járó intézményvezetői felelősség széles körű kialakításában. Ehhez értelemszerűen kapcsolódik a magas szintű gazdálkodási autonómia, annak csökkentése helyett az intézményi működést inkább a vállalkozói modell irányába elfordítva, egyúttal a menedzsment szemlélet erősödését eredményezve.¹⁸

Értekezésemben a kutatásom során felállított hipotéziseket bizonyítottam, így tudományos megalapozottsággal kijelenthető, hogy a felsőoktatás problémájának egyik eredője a felelősség szabályozásának és érvényesítésének hiánya. Véleményem szerint – természetéből adódóan értekezésem az átfogó felsőoktatási jogi művek hagyományait követi, ezért – sikerült a több mint negyedszázada elejtett fonalat felvenni és alappal bizakodhatom, bizakodhatunk, hogy a felsőoktatási jog kutatása új fejezethez érkezik. Szándékaim szerint mindenképpen. Úgy vélem, értekezésem jó kiindulópont ahhoz, hogy az elkövetkezendőkben a jogtudomány e

¹⁶ MARKKU SUKSI: *Finland: Reform of regional state administration and universities*. European Public Law, 2010. évi 3. sz. 366. o.

¹⁷ MARTIN BURGI – ILSE-DORE GRÄF: *Das (Verwaltungs-)organisationsrecht der Hochschulen im Spiegel der neueren Gesetzgebung und Verfassungsrechtsprechung*, Deutsches Verwaltungsblatt. 2010. 18. sz. 1127. o.

¹⁸ POLÓNYI ISTVÁN: *A hazai felsőoktatás-politika átalakulásai*. Iskolakultúra, 2015. évi 5–6. szám 12–13. o. A hazai szakirodalom a hatékonytalan, pazarló gazdálkodás elkerülésének más megoldásait is felkínálja, lásd: KOVÁTS GERGELY: *Zárszó: Észrevételek és javaslatok a kancellári és konzisztórium rendszeréről*, in: KOVÁTS GERGELY (szerk.): *A kancellári rendszer bevezetése a magyar felsőoktatásban. Tapasztalatok és várakozások*. Budapest Corvinus Egyetem, Nemzetközi Felsőoktatási Kutatások Központja, Budapest, 2016. 86–88. o.

kérdéskörnek több figyelmet szenteljen. Bár a kutatásom és jelen értekezés kereteit és jellegét is meghaladta egy komplex kodifikációs javaslat kidolgozása, egyes hipotéziseim bizonyítása során – a kodifikációtörténet fejlődési vonalán elindulva, és – a górcső alá vett terület sajátosságából adódóan – több jogágra kiterjedő, illetve interdiszciplináris vizsgálat eredményeképpen – olyan megoldási javaslatokat fogalmaztam meg, amelyek révén az intézményi autonómia igencsak kívánatos (vissza)bővítése mellett a felelős intézményvezetés alapjai is kialakíthatóak, meghatároztam azokat a koncepcionális elemeket, amelyek alkalmasak lehetnek a további tudományos és kodifikációs teendők kiindulásához.

Ez azonban nem csak tudománynak válhat hasznára, de általánosságban a felsőoktatási intézményeknek is érdekük, hiszen a jövőben az erre fókuszáló kutatások olyan tudományos alapot nyújthatnak az intézményi vezetések számára, amellyel maguk is proaktívan képesek fellépni annak érdekében, hogy a jogalkotó átfogóan vizsgálja felül az egyszemélyi vezetők (rektor és akadémiai vezetők, kancellár és beosztott vezetői, hallgatói önkormányzati vezetők), és a testületek – elsősorban a szenátus és a konzisztórium – önálló és tagjaira lebontott felelősségét rögzítő szabályok kidolgozását.

VI. The reasons and relevance of the topic

Hungarian higher education has been struggling with serious difficulties for quite a long time, to which the government has responded with generally unsuccessful approaches that resulted in the continuous flux of the institutional and legal environment. One distinctive policy feature – from 2012 to 2013 – was that the legislator always stayed within the framework of autonomy, albeit trying on occasion to loosen that framework. However, the Fourth Amendment to the Fundamental Law of Hungary, and Act no. CCIV on national higher education which has been amended several times in accordance with this has opened up a new chapter, radically downgrading higher education institutions' autonomy, in economic terms basically abolishing it. Higher education institutions functioning within the framework of prevailing law have been amended with legal institutions (chancery, consistory) that in their current form have hitherto been non-existent within domestic regulations or have existed in significantly different social-political-international environments.

The government reasoned that the autonomy guaranteeing the freedom of research and education can only emerge based on a framework of professional public funds and institutional management, the absence of which – as evidenced by the previous near quarter century's negative experiences stemming from its pro-autonomy approach – lead to grave anomalies and inefficiency which could be dealt with by a chancellor acting as professional manager.¹⁹ However, faith in the chancellor position remains quite a different matter, having wavered quite early on, with the consistory springing to life a little over a year later and partially taking over its most important function, the right of accord, although owing to the taciturn nature of the amendment the actual professional reasons for the latter's creation are much less clear than the those behind the introduction of the chancery.²⁰

While it seems the government had lost faith in the previous academic – although, even then, not an exclusively academic – type of system which was nevertheless characterized by the individual-centred leadership of a scholarly president, there was no attempt to approach the issue from an angle focusing on liability, and the problem of higher education institutions were dealt with by curtailing institutional autonomy. For these reasons, the topic of this thesis is

¹⁹ Amendment Bill (No T/311) to several acts of education, 26. p. (<http://www.parlament.hu/irom40/00311/00311.pdf>).

²⁰ Amendment Bill (No T/4767) to several acts of higher education, 64–65. pp. (<http://www.parlament.hu/irom40/04767/04767.pdf>)

inseparable from the issue of autonomy, although it must be stressed that its aims and goals were never to present a solution. Autonomy, within this study is the point of reference from which governmental policies concerning the issue can be examined.

The legislator was undoubtedly generally justified in raising questions relating to liability, but it is also beyond doubt that the answers were always in the wrong, as they were based on an approach focusing on the possibility and degree of intervention. One – external – reason for this was the obvious opportunity presented by the constituent majority guaranteeing the re-regulation of fundamental rights. The other – internal – reason is based on the organizational characteristics of higher education institutions and their specialized role culture nature.²¹ The unique characteristics of higher education influence the extent and depth of rules concerning work, employment, and accountability, which are in turn affected by such role culture type features as for instance the stake of participants.

It is within this two-fold determination that the writer of this thesis felt it necessary to examine where the liability of the individuals and faculties leading higher education institutions lies in areas unregulated by law and uncontrolled by norms, and to trace the loci and features of the regulations which anchor liability, perhaps enabling accountability and prescribing legal consequences. The aim of the study is to test and confirm the hypothesis that, given a clear and regulated environment of liability, higher education can exist, and can be managed in a much more efficient way than the current one with its severely restricted autonomy which is based on the exclusion, elimination and shifting of liability.

During research, the author was confronted with the fact that higher education law – which in its most modern history has among its authors such figures as Tibor Madarász and Lajos Ficzeré – remains unreasonably neglected, and although one or two key studies can be pinpointed in certain subfields (most characteristically the ones related to fundamental rights), a concise research concerning higher education law remains unfulfilled. Therefore, the second

²¹ SZÜDI, JÁNOS (eds.): *Az oktatás nagy kézikönyve*. Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2006. 907. p. The concept of role culture institution is linked to Charles B. Handy, who states that in these kinds of institutions it is the role, sphere of activity, or position that is the decisive factor. The individual occupying the position is of less importance than the authority associated with a given status. Such institutions are successful in a steady environment but are unable to adapt quickly to change, and often do not even register the need to do so. Nevertheless, due the easily foreseeable slow but steadily rising moving carrier path, it gives a feeling of security to its employees. (HANDY, CHARLES B.: *Szervezetek irányítása a változó világban*. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 1986. 75–77. pp.) One discrepancy between Szüdi and Handy is that according to the latter, the most refined area in this model are its regulations; precedence is given corporate bodies and roles over individuals. A common feature is also visible in that these traits could be observed previously in relation to the university council, and currently, in relation to the senate.

and far from secret aim of this thesis is to call attention to this area of law, and to set a standard for future studies whose absence is painfully felt not only because of their scientific merits but because of their practical uses as well.

The author of this study has had more than two decades of experience with higher education, not only in terms of its autonomy, but also with the entire legal framework of its day-to-day operations and management. A lot has changed during this period, not only within the Hungarian higher education system as the international environment has also undergone a significant transformation. Operation of law within the continually changing political and legal framework has been and remains a serious challenge. As a consequence, the author has made numerous observations and provided answers for countless questions. Among these, quite a few demanded much more than daily routine: identifying the right solutions demanded scientific research. Nevertheless, as is so often the case with scientific research, the identified solutions induced more and more questions. The sum of these questions and the need for their synthesis presented the personal motive that ultimately lead to this doctoral dissertation.

VII. Research Method

The first thing to be expected was that the disciplinary environment of higher education law would be highly complex. The nature of higher education law – being a branch of law overlapping various other field – entails that joint examination of multiple areas of law. The nature of higher education law itself was not the subject of examination, as its theoretical aspects have been thoroughly documented. It is enough to summarize in this study that following the definition of “branch of law”²², it can be observed that while legal norms belonging to the same branch of law are identical regarding their legal doctrines and methods, clarify the legal relations of homogenous legal groups with identical regulation techniques based on the identical or similar nature of regulated conduct, and constituting a distinct set from other norm-groups in terms of quality, higher education law presents and intertwining and definable sum of legal norms which we may better treat as an area of law that has developed partly within and partly between certain branches of law. Owing to such characteristics, we may identify higher education law as a kind of quasi- or overlapping branch of law.²³ Taking into account the fact that based on a single system of relations or systems of relations, or

²² SZILÁGYI, PÉTER: *Jogi alaptan*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2011. 365. p.

²³ VISEGRÁDY, ANTAL: *Jog- és állambölcsélet*. Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 2003. 111.p., SZILÁGYI 365–377. pp.

specializing from a group regulating a system of relations, or on its adjacent nature to a group regulating multiple systems of relations, we reach the class of so-called secondary branches of law²⁴ which are set apart from the fundamental branches of law, by collating these characteristics with those of higher education law, we can establish that the latter is also a secondary branch of law which forms unified systems out of certain segments of the classic branches of law, in this case, one that incorporates the traits of both the various special branches of law and an overlapping branch of law.²⁵

As the right to higher education is regulated by the constitution and functions within the framework of administrative norms, its fundamental roots in public law are unquestionable. However, besides these traits, it bears certain aspects of labour law and financial law that do not occur elsewhere, and in certain areas – partly as a secondary law stemming from the previous two, partly independently, – of classic civil law, as well. As a consequence, civil law with its firm ties to public law was also included in the scope of the study. Although labour law appears in higher education law through covert norms, the nature of the structure of accountability calls for the examination of compensation rules of the civil code, as well. To summarize, the study does not focus on one single area of law but rather all areas of law regulating the legal institution in question.

It is important to stress at this point that one of the primary decisions at the onset of the study was to decide whether it should be conducted as a concise horizontal type study to lay the groundwork for future research, or should it take a vertical approach focusing on one single branch of law, or with an even narrower scope, concentrate on the detailed examination of the regulation concerning certain of its legal institutions. A study based on the synthesis of a horizontal approach extending into all possible vertical examinations – in other words a two-way study – would have far surpassed the scope of a doctoral dissertation. Therefore, to pick up the thread of higher education law research that has been untouched – as stated above – for decades, a third approach was chosen that would both set the groundwork for future research, determine future directions for study, and establish a basis for further in-depth research within individual branches of law.

During the research, norm-analysis results were collated with the findings of scientific literature, first and foremost of domestic authors, having previously compared these with each other. In this regard, the author was confronted with the extreme scarcity of modern day higher

²⁴ VISEGRÁDY 112. p., SZABÓ, MIKLÓS: *Jogi alapfogalmak*. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2012.43–44. pp.

²⁵ KOCSIS, MIKLÓS: *A felsőoktatási autonómia közjogi keretei Magyarországon*. Topbalaton Kft. Budapest, 2011. 29. p.

education legal literature. The only concise work on the unique characteristics of labour law within higher education belongs to *György Nádas*, an associate professor at the University of Debrecen. *Miklós Kocsis* has published a monography five years ago and several other studies on the relation of public law to higher education and higher education autonomy. *Marianna Nagy*, a professor at ELTE also describes higher education autonomy, focusing mostly on its relation to administration, while of late, the young teacher at Széchenyi István University, *Gergely G. Karácsony* has focused on the activities of the maintainer, and recently *Fanni V. Bárány* a post graduate student at PTE also had several publications on the subject. However important and indispensable these works may be, they each concentrate on one specific compact segment of higher education law, often considering questions that have arisen within bordering branches and areas of law. As no concise work on higher education has been published in the recent past, it was often necessary to reach out; partly decades back within legal literature and partly slightly afield to works on topics showing only similarities in certain aspects, if these presented valid analogies.

In a wide ranging examination of executive liability, it is not expedient to stay grounded within the realm of jurisprudence as higher education itself lies in the forefront of other disciplines, primarily of economics, management science, and to a smaller degree of pedagogy and the science of higher education management which may be found on the common ground of these three. Within the topic of liability, examination of the social-psychological approach (as the field of science examining the origins of responsibility and the modes of human behaviour giving rise to responsibility), in other words, the attribution of responsibility also proved indispensable. Furthermore, to consider the full spectrum of the notion of executive liability, it is necessary to touch upon ethical responsibility using the conclusions of ethics and philosophy. Moreover, the interrelation of psychological, ethical, and legal responsibility is so strong concerning higher education – in a markedly stressed way in the case of the latter two – that their characteristics, and thus, the characteristics of legal liability as well can only be understood fully in light of their relationships, especially given the fact that the terrain of executive liability in higher education codified into legal norms that may serve as a basis for accountability is so very limited. All these factors collectively lead to the interdisciplinary nature of the study.

The scarcity of legal literature, the international embeddedness of interdisciplinary theories (especially among metajuristic fields), as well as the need for information on foreign practices necessitated enquiries into international literature. However, the fact that all major actors within the field of literature, higher education itself, and even the legislators

systematically refer to international practice, as well as the need to survey the solutions offered by successful higher education systems makes such an enquiry unavoidable. Furthermore, the conclusions provided by international legal literature serve as ample munition for the application of analogies. As a consequence, the methodology of comparative international legal research also became indispensable for the study.

It must be stressed at this point that this was not the end but purely a means of the current study to reveal similarities and differences, to present the successful solutions as well as the hit and miss policies, so as to hold a kind of mirror up to domestic regulations, and sketch future possibilities. Considering the tools at the disposal of comparative legal research – and taking into account the primary aim of the study, as well as limitations in scope – it was necessary to narrow the sphere of international legal systems to be taken into consideration. As the greatest similarity to Hungarian law can be found in its German counterpart with which it has the most ties in terms of its legal development, and further, owing to the frequent references made within domestic higher education executive policy discourse to the German model – as for example the introduction of the legal institution of the chancery, – the greatest attention was paid to German authors' works. Because of the related nature of its regulation with the Hungarian and German, Austrian examples were also taken into account. The other major point of reference for the international examination was the Anglo-Saxon type of higher education regulation and the pertaining legal literature, partly because it is also frequently referenced, and partly because the world's most successful institutions belong to this group. Lastly, several mentions are made to Finnish examples as the dynamic development of Finland's higher education is quite formidable, and furthermore, higher education executive policy reforms were implemented almost concurrently with our domestic ones. It is thus worth comparing how the two – virtually opposite – approaches influenced the development of national higher education in their respective settings.

Finally, it must be mentioned that a legal historical approach was also frequently adopted. One reason for this is the afore mentioned lack of domestic legal literature, a consequence being that the last concise works concerning higher education law have been published nearly three decades ago, while we may even find certain subfields (dealing with student disciplinary liability) where the last substantial legal work of literature saw the light of day eighty years ago. Further motivation for relying on the conclusions of legal historic works came from the motto professed by the famous legal historian, *József Illés*: “The theoretical aim

of legal history is to identify the rules governing legal development, and its practical use lies in helping to provide an authentic basis for jurisdiction and legislation.”²⁶

VIII. Structure of the Study

The dissertation is built up of six sections, the short introduction and summary chapters frame four greater substantial sections. The four substantial sections end with conclusions summarizing the research findings reached in the given section and demonstrating how these serve to verify the dissertation’s hypotheses.

The introduction outlines the aim of the dissertation, its approaches, and describes its methodology. The chapter also formulates the study’s hypotheses.

The Basic Principles section lays down the two-fold foundation of the dissertation. On the one hand, the study’s theoretical frameworks are explained. In the process, definitions are offered for “higher education institution”, “leadership”, “liability”, and “executive liability”, and the individual-centred and corporate forms of leadership within higher education institutions are described. Theories concerning higher education institutions are outlined with which – in the absence of an elaborate definition – an acceptable concept may be reached, and a possible definition is proposed. Definitions cited from existing literature concerning the concept of leadership are also presented, and approaches to the demarcation of control are described. Subsequently, indispensable theories for the examination of liability, both in a general and legal sense are outlined. However, no detailed analysis of liability is offered in this section as this is carried out in the following sections while examining various types of liability in connection with higher education executives. As the law provides clear definitions concerning the individual-centred and corporate forms of leadership within higher education institutions there is no need for additional conceptual description beyond the presentation of existing ones.

It was also felt prudent to present the normative environment of the dissertation within this section. The author’s stance was that although the examination of legal and edictal regulation pertaining to daily operations is dealt with within the framework of the respective thematic

²⁶ ILLÉS, JÓZSEF: *Bevezetés a magyar jog történetébe. A források története. (Függelékül válogatott forráshelyek gyűjteménye)*. Rényi Károly Könyvkiadó-vállalata Budapest, 1910. 6. p.

sections to come, it would be prudent to give a broad description of the normative environment in which higher education executives as employees tasked with observing and maintaining the law must bear their liabilities. Furthermore, it was deemed important to highlight the fact that although community law is expressly evasive of the subject of the present study there remain some indirect effects that have significance concerning executive liability. The presentation of the framework of Fundamental Laws lends occasion to demonstrate firstly, the similarities and differences between the pertaining regulations in the previous constitution and the current Fundamental Law, and secondly, the environment of basic rights these created in which the question of autonomy appears in connection with liability. This also served as an occasion to devise an ideal type for an interpretation of autonomy. In general, one further aim of this chapter was to clarify that the quality of the current normative environment essentially serves as a barrier for the identification of liability.

In the section concerned with the nature of executive liability, the social-psychological conclusions of attribution of responsibility are described based on the metajuristic framework of liability down to the theory of ethical leadership shared by social-psychology and management science. In close relation to the above, executives' general and higher education executives specialized ethical responsibility, the role of the ethical code, and possibilities for demarcating ethical responsibility and legal liability are outlined. The responsibility of university and college executives that does not reach the level of legal liability – which constitutes perhaps the majority of their executive functions – is identified as professional liability within institution leadership. Following the presentation of the historic development of professional liability, the content of professional liability is also explained. In connection, the framework of professional liability pertaining to the president and the chancellor is identified together with certain problems concerning the demarcation of their scope of authority. Lastly, a detailed account is given of the president's liability to guarantee the operation of the institution's basic function, and the chancellor's liability to guarantee its maintenance. A slight detour also explains the liability relating to exercising the authority of employer.

Additionally, this same section contains the description of the three-part legislative foundation of legal (compensatory) liability set in place in relation to higher education executives: compensatory liability based on labour law regulations, and in connection with this, the compensatory liability stipulated by the civil code.

The Forms of Legal Liability section deals with executive liability appearing in higher education and the underlying labour law regulations, with the development of institutional autonomy held up as a kind of mirror to serve analysis. Additionally, the unique legal basis of executive liability is also outlined which although would appear to be neglected by domestic legal regulations (at least in relation to those in employment with civil servant status) should nevertheless be kept in view as its application is quite possible, and owing to its gradational feature even justified, furthermore, in case of students it exists *ex lege*. For this last reason, a further separate section is dedicated within the section to a unique aspect of executive liability, the liability of student council executives.

A separate section discusses questions of liability pertaining to executive bodies within higher education institutions. After a historic overview of corporate bodies within higher education institutions, their role in the operation of higher education institutions is outlined, findings concerning corporate bodies' liability are presented, and lastly, the relation between the liabilities of individual executives and corporate decisions is considered.

The final Summary chapter gives a comprehensive evaluation of the study's findings, an overview of its hypotheses, their verification, of proposals offered, and provides an outline of possible solutions.

IX. Hypotheses

Based on the research, the author has reached six hypotheses and one additional summarizing hypothesis.

The *First Hypothesis* – which was unequivocally verified by examining certain concepts and legal institutions, and by presenting the conclusions of leading international literature – states that prevailing law impedes the identification of liability, partly because the legislator failed to create proper provisions on which such identification may be based, and partly because the norms prescribing scope of authority and obligatory action which would guarantee accountability of liability turn out in various cases to be inadequate.²⁷ The reason for this is the

²⁷ Naturally, it is not only domestic operation of law that must face faulty laws and loopholes. The complexity of higher education legislature and the professional requirements necessary for its shaping is further evidenced by

lack of a unified set of concepts concerning or related to higher education executives which basically excludes the possibility of standardized interpretation. This is further exacerbated by the poor quality of the codification establishing liability. The short-sightedness which the domestic legislation is frequently and rightfully criticized for is markedly obvious in the case of higher education norms. As legislature serves momentary political ideas the contradictory and self-contradictory laws result in a vague normative landscape often riddled with loopholes in which the operation of institutions becomes quite vexatious.

The *Second Hypothesis* states that requirements for a so-called ethical (in other words serving, or fifth level) executive, and methods offered by social psychology and management science are not a powerful enough presence in domestic – primarily state-run – higher education institutions, despite the fact that – and this is the second element of the hypothesis – these would allow the executive to counterbalance to some extent the indirect negative effects of direct government action and legislature. A comprehensive survey of the vast spectrum of liability is given to support this claim, starting from the theory of attribution of responsibility borrowed from social psychology, through domestic ethical requirements, on to general legal principles concerning liability. All throughout, questions relating to the professional liability of the president and – due to the drastic changes generated within the operation of higher education institutions – the chancellor are presented.

The results of the enquiry supported the hypothesis. This lead to the conclusion that it is the individual and shared task of the president to formulate institutional level ethical requirements for the executive, as well as to both initiate the simultaneous overhaul of the regulatory environment and to devise a unified system of professional liability that goes beyond ethical requirements, a structure of accountability, and schemes of action to demonstrate – primarily to the maintainer of public institutions – that liability is not merely an empty expression. The self-initiated system of liability would present ample proof that academia is well aware of the general statement that autonomy is not a goal in itself, but demands

the fact that even the much more refined German legislature cannot come to grips with its challenges. See e.g. the anomalies concerning the regulation of the exchange of student places. (KIEFER, WOLFGANG: *Anspruch auf Genehmigung eines Studienplatztauschs gegen die Hochschulen*. Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht, 2010/6. 351–354. pp., especially 352. p.) For further reading concerning problems in German higher education Aegislature, see: LINDNER, JOSEF FRANZ: *Experimentelle Rechtsetzung durch Rechtsverordnung. Am Beispiel des Hochschulrechts*. Die Öffentliche Verwaltung, 2007/23. 1003–1009. pp., KRAUSNICK, DANIEL: *Aus dem Rahmen gefallen: Die Hochschulgesetzgebung des Bundes vor dem Aus?* Die Öffentliche Verwaltung, 2005/21. 902–908. pp.

responsibility,²⁸ and that institutions are capable of utilizing their autonomy in a responsible way. Extending autonomy is a justified demand, but is only possible if the question of liability is resolved. All the more so as in the meantime the objectivity of legal liability has grown more pronounced in the case of higher education institutions whose operational nature somewhat removes them from labour law (that is civil law) relations, while the professional and in many cases legal basis for employee and compensatory liability is either absent from the regulation of the branch in question or not clearly defined. All this amounts to a greater difficulty in identifying liability, and in cases that do not result in damages, such identification is quite impossible. It follows then that such a review of the legal environment is not only in the institutions' interest.

The *Third Hypothesis* derived from the observation that the past two decades worth of legislation concerning institution management norms show the legislator as aware of the absence of institutional liability, of real accountability, yet providing faulty solutions. While its main effort to salvage the situation emerged as attempted and successful tampering with the operations of the institutions and the simultaneously resulting gradual curbing of institutional autonomy, the applied methods proved inadequate partly owing to their nature, and partly to the quality of their codification, thereby forcing higher education (both institutions and policies) into a downward spiral.

The *Fourth Hypothesis* states that due to the position of the student council within the autonomous higher education institution, its scope of authority and the position of its officials, as well as the civil law nature of the student status, these individuals qualify as executives, which justifies their inclusion within the examination of institutional executive liability. This in turn warrants that the liability of students participating in institutional management (student council officials) can and should be examined based on their role as executives. The author feels it is important to stress at this point that the a thorough examination of student council authority that would serve as a partial basis for the previous statement has not been carried out partly due to its greater distance from the actual subject of the dissertation, and partly to limitations in scope. Nevertheless, it is felt important to note that the justification for only a few aspects of their authority is enough to warrant further study: for example regarding the justification and expedience of the policies that grant the student council powerful and

²⁸ SZÜDI 425. p.

proportionally significant decision-making rights regarding all personnel related, structural, and even budgetary issues, while most of the consequences of their decisions have implications extending far beyond not only their own tenures as officials but their student status, as well.²⁹

The research shows that the liability of student council officials does not appear independently, but merely within the framework of their student status – a design which makes the sanctioning of executive malpractice problematic in their case. On the one hand, it was demonstrated that liability is based on the civil law nature of the student status, and on the other hand, that an elaborate legal definition of the student status is necessary but not sufficient to guarantee the liability of student council officials' practice. The other condition could be met if the legislator were to devise a more complex and less ambiguous set of provisions, both regarding the requirements guaranteeing sensible and accountable student council and related practices, and regarding a general and specific disciplinary framework.

The *Fifth Hypothesis* states that corporate liability does not appear directly at all and in an indirect way, only in principle. The individual liability of corporate body members is wanting and the operation of the bodies does not conform to the decision-making dynamic. The study has shown that the authorities of corporate bodies have direct influence over the operation of higher education institutions – even if in case of the senate a general weakening may be observed, – while the actual consequences of their decisions do not have any repercussions on either the board or its members.

The *Sixth Hypothesis* is directly connected to the above conclusion and states that the prevailing legal construction impedes the proper functioning of liability rules. The downgraded presidential authority and the chancellor's authority limited by the consistory in effect absolves these two executives from all real liability. In the case of the chancellor and the consistory, the corporate construction guarantees the successful shifting of liability; in the case of the president and the senate, the shifting is partially guaranteed and partially encoded within the operations of the institutions.

²⁹ *Károly Barakonyi* describes how decades before the turn of the millennium, the federation of American universities pointed out that university students cannot hold positions of matching importance as other university citizens (teachers, management), partly due to their lack of experience (their experiences only form the basis for formal and informal motivations acquired through education), partly to meagre executive skills, but mostly due to the fact that by the time strategic decisions are implemented they are no longer part of the academic community, and cannot take responsibility for their consequences. (BARAKONYI, KÁROLY: *Egyetemi kormányzás. Merre tart Európa?* Közgazdasági Szemle, 2004/51. June, 596–597. pp.)

The *Seventh, Summary Hypothesis* states that the origin of the problem of higher education is manifold. The most frequently used argument is the lack of funding. This is either refuted by the government or is explained with irresponsible management. Another issue concerns the issue of autonomy interpretations, which is closely connected to the first argument. There is however a third cause which in the opinion of the author is quite substantial, albeit scarcely examined: the lack of elaborate liability rules. To summarize and draw a conclusion from the above, the revision of liability rules seems to be, if perhaps not the only, but an acutely important, indispensable condition. This revision should include the liability regulations of both individual executives (president and academic executives, chancellor and employed executives, student council executives) and corporate bodies – primarily the senate and the consistory – and their members.

X. Closing Remarks

Despite the well-known view that explains the crisis leading to the dismantling of autonomy to the misunderstandings and misunderstood nature of its addressees (the higher education institutions, its subjects), and the further aggravation caused by the decisions of the Constitutional Court,³⁰ in the opinion of the author of the dissertation, these constitute only part, albeit an important part of the problem while the responsibility of the state, of government cannot be left out of consideration. The current government, in tune with its unflagging incompetence, its long-term policies always given precedence over social demands, and armed with its legislative majority has opted for weakened autonomy and state intervention despite the fact that today's modern higher education policies see the state disappearing backstage and state governance being replaced by state supervision to ensure the greatest freedom for institutions, envisioning a kind of remote controlled system.³¹ The modern state thus focuses on the end result and not on the input or the process.³² The readily available example is the Finnish higher education model in which the decisive factor is the constitutionally provided construction that limits the potential for ministerial involvement and thus guarantees a

³⁰ KOCSIS 157–158. pp.

³¹ DE GROOF, JAN – ŠVEC, JURAJ – NEAVE, GUY: *Democracy and governance in higher education*, Kluwer Law International, The Hague, London, Boston, 1998. 61. p.

³² KE CZER, GABRIELLA: *Variációk egy témára – az állami kontroll eszközei a felsőoktatásban*, in: KOVÁTS, GERGELY (eds.): *A kancellári rendszer bevezetése a magyar felsőoktatásban. Tapasztalatok és várakozások*. Budapest Corvinus Egyetem, Nemzetközi Felsőoktatási Kutatások Központja, Budapest, 2016. 59. p.

previously unavailable freedom to universities.³³ In this model, autonomy and liability are connected and are in direct proportion to one another: after the reform of 2010, universities regained their autonomous management which even grew in certain areas. However, the process entailed a transformation that increased the similarity of the management liability of members of university bodies to that of members of executive boards within economic corporations.³⁴

When considering institution-management, we must not neglect the German example either. In the past nearly two decades, the opinions appearing in German legal literature concerning the legal institution of the chancellor and institution-management methods in general show a far more contrasting view than the simplistically idealized image offered by certain opinion makers. In their country, education and research enjoy vast freedoms which are vigorously guarded by German legislature, operation of law, and jurisprudence. One of the cardinal tenets of the German constitution is that higher education institutions gain the right to protect their freedom due to their organization in accordance with the framework of civil law, and thus function independently of the state, and particularly of government.³⁵

In up-to-date systems, efficient institutional management is sought not by weakening autonomy and increasing state intervention but rather the establishment of a comprehensive system of executive liability resulting from autonomy. Naturally, this is combined with highly autonomous management: instead of curbing their freedom, the operational model of institutions shifts towards the entrepreneurial giving rise to a strengthened management-oriented approach.³⁶

As the hypotheses identified during research were verified, it can be stated with scientific certainty that one reason for the problems of higher education lies in the lack of regulation and enforcement of liability. In the opinion of this author, as the dissertation remained true to its intended nature and followed in the footsteps of comprehensive higher education legal literary tradition, it succeeded in taking up the thread abandoned a quarter century before and warrants a reason for hope that the research of higher education law has

³³ HUSA, JAAKO: *The Constitution of Finland. A Contextual Analysis*. HART Publishing, Oxford and Portland, Oregon, 2011. 190–191. pp.

³⁴ SUKSI, MARKKU: *Finland: Reform of regional state administration and universities*. *European Public Law*, 2010/3. 366. p.

³⁵ BURGI, MARTIN – GRÄF, ILSE-DORE: *Das (Verwaltungs-)organisationsrecht der Hochschulen im Spiegel der neueren Gesetzgebung und Verfassungsrechtsprechung*, *Deutsches Verwaltungsblatt*. 2010/18. 1127. p.

³⁶ POLÓNYI, ISTVÁN: *A hazai felsőoktatás-politika átalakulásai*. *Iskolakultúra*, 2015/5–6. 12–13. pp. The Hungarian literature offers other solutions for avoiding inefficient and wasteful management. See: KOVÁTS, GERGELY: *Zárszó: Észrevételek és javaslatok a kancellári és konzisztórium rendszeréről*, in: KOVÁTS, GERGELY (eds.): *A kancellári rendszer bevezetése a magyar felsőoktatásban. Tapasztalatok és várakozások*. Budapest Corvinus Egyetem, Nemzetközi Felsőoktatási Kutatások Központja, Budapest, 2016. 86–88. pp.

reached a new chapter. At any rate, this is definitely the intention of the author of this dissertation. It is believed that the current study is an appropriate starting point to channel greater attention to this area of jurisprudence in the future. Although the framework and nature of the dissertation are not suitable to devise a complex proposal for codification, during the verification of certain hypotheses – following the direction of the development offered by the history of codification – the author has proposed solutions that due to the characteristics of the area covered by the examination – encompassing multiple branches of law, and with an interdisciplinary scope – would facilitate the forming not only of a much desired basis for the (re)extension of institutional autonomy, but the foundation for liable institution management, while also pinpointing the conceptual elements that may aid the commencement of further scientific and codification related tasks.

Moreover, the furthering of such tasks would not only benefit science but also higher education institutions in general, as future enquiries in this field would provide scientific basis for institutional executives with which they may proactively take initiative and attempt to convince the legislator to undertake a comprehensive revision of the regulations concerning the liability of individual executives, (president and academic executives, chancellor and employed executives, student council executives), corporate bodies – primarily the senate and the consistory, – and their members.

XI. A kutatás tárgyában megjelent szerzői publikációk (Candidate's publications Related to the Thesis)

1. *Az egyetemi polgárok kártérítési felelősségének szabályozása*
In: FORUM: ACTA JURIDICA ET POLITICA V. évf. 1. sz. pp. 91-114. (2017)
2. *A hallgatói jogviszony természetéről*
In: PRO PUBLICO BONO: MAGYAR KÖZIGAZGATÁS; A NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM KÖZIGAZGATÁS-TUDOMÁNYI SZAKMAI FOLYÓIRATA 2016. évi 1. sz. pp. 24-35. (2016)
3. *Vezetői felelősség alakulása a felsőoktatási autonómia és a munkajogi szabályok változása tükrében*
In: JURA 2016. évi 1. sz. pp. 298–315. (2016)
4. *Az egyetemi, főiskolai oktatók foglalkoztatásának néhány kérdéséről*
In: JOGELMÉLETI SZEMLE 2016. évi 2. sz. pp. 147–161. (2016)
5. *Egyes, hallgatókat érintő vezetői döntések eljárási keretei, avagy a közigazgatási eljárási törvényi szabályok felsőoktatási intézményekben történő alkalmazhatóságáról*
KODIFIKÁCIÓ ÉS KÖZIGAZGATÁS 2016. évi 1. sz. pp. 24–34. (2016)
6. *A hallgatók fegyelmi felelősségének problematikája, kitekintéssel a hallgatói önkormányzati tisztségviselők felelősségre vonására*
KODIFIKÁCIÓ 2016. évi 1. sz. pp. 55–71. (2016)
7. *Az egyetemi tanács és a rektor felelősségének alapjai a vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendelkezések tükrében (1867-1945)*
JOGTÖRTÉNETI SZEMLE 2015. évi 4. sz. pp. 53–62. (2016)
8. *A testületi felelősségmegállapítás alapjai a felsőoktatási intézmények törvényességi szempontú vizsgálatában*
IUSTUM AEQUUM SALUTARE 2016. évi 4. sz. pp. 255–272. (2016)
9. *Az autonómia újraértelmezése vagy eltörlése, avagy tendenciák és javaslatok a felsőoktatás rendszerszintű válságának idején*
PRO FUTURO - A JÖVŐ NEMZEDÉKEK JOGA 2016. évi 2. sz. pp. 170–180. (2016)
10. *A főtitkár szerepe a felsőoktatási intézmények vezetésében (konferencia-előadás)*
JOGI FÓRUM (ONLINE) pp. 1–27. (2012)
11. *Fogyasztóvédelem és felsőoktatás*
JOGI FÓRUM (ONLINE) pp. 1–16. (2012)

